

DÌNH SEN HỒ

KIẾN TRÚC CỔ XƯA

THANH HƯƠNG

54 Đình Sen Hồ là công trình tín ngưỡng tiêu biểu của nhân dân xã Thái Hòa (huyện Lập Thạch, tỉnh Vĩnh Phúc), mang trong mình giá trị kiến trúc nghệ thuật cổ kính. Đình Sen Hồ đã được công nhận là di tích kiến trúc nghệ thuật cấp quốc gia. Đó là sự cố gắng rất lớn của người dân nơi đây luôn vượt lên mọi khó khăn để gìn giữ, phát triển những giá trị văn hóa, kiến trúc, nghệ thuật vô cùng thiêng liêng.

Theo sử sách ghi chép lại, Đình Sen Hồ được xây dựng vào thời Hậu Lê, thờ các tướng lĩnh của Hai Bà Trưng. Qua thư tịch và

truyền thuyết dân gian ở địa phương thì Đình Sen Hồ được dựng lên thờ ông Lê Tuấn và bà Thục Nương (2 vợ chồng) đã tình nguyện tham gia cuộc khởi nghĩa do Hai Bà Trưng đứng đầu, vùng dậy lật ách đô hộ của ngoại bang vào những năm 40 - 43 sau công nguyên, cách ngày nay gần 2.000 năm lịch sử. Đình được làm theo kiểu hình chữ "nhất", quay về hướng Nam hơi ghé tây. Đến thời Nguyễn, đình được làm thêm chuỗi võ (tức hậu cung) và xây phát triển ra phía sau của gian giữa 70cm. Phần trên mái thượng hậu cung, tạo thành kiểu chồng diêm 4 mái, có 4 đầu đao cong ở 4 góc, chóp của nóc cũng đắp nặn thành đầu kim uốn lượn. Ông Đỗ Thuần, Trưởng ban quản lý di tích Đình Sen Hồ cho biết: "Đình làng Sen Hồ có kiến trúc theo kiểu Đình người Việt. Từ sau thời Hậu Lê cho đến đầu thời Nguyễn thì Đình có thêm gian giữa kiến trúc theo kiểu chuỗi võ đằng sau và trên 4 cái

chuôi võ có những hình giao uốn lượn theo hình chóp của nó. Trên mái đình có những con rồng uốn lượn, nhìn rất uy nghi. Đình còn có những cái cột cao 5,2m, đường kính 0,60m... Đó là hai cột chính, các cột con chỉ cao 3,2m, cột tử trụ bên trong đường kính nhỏ 0,5m. Mái Đình làm theo kiểu cổ ngày xưa, tất cả các đầu dư đều làm theo kiểu đình làng của người Việt".

Đình Sen Hồ có 7 gian, được tạo dựng 6 hàng chân với 48 cột vững chắc. Đặc biệt, ở 4 góc mái của đao đình được tạo thành những đầu đao cong vút. Về cấu trúc vật liệu xây dựng, Đình Sen Hồ làm bằng gỗ tốt như: lim, sến và lát bằng gạch ngói nung chín. Với sự thiết kế có mục thước chuẩn xác, gia công và trình độ kỹ thuật lành nghề, trang trí nghệ thuật điêu luyện, đình Sen Hồ không những chắc khỏe mà còn có giá trị thẩm mỹ cao, không gian nội thất thoáng, mái đình đẹp, kỹ thuật đục trổ bào nhẵn, đục bong chạm nổi ▶

- ▶ tinh vi, lực dẫn vào 48 đầu cột vững chắc.

Hiện nay, đình còn giữ được 13 đạo sắc do các vua triều Nguyễn phong tặng, cùng các hiện vật quý có giá trị và một quyển Ngọc phả được sao lại vào năm Nhâm Tý đời vua Duy Tân (năm 1912). Quyển Ngọc phả có ghi niên đại nguyên bản được viết vào năm “Hong phúc nguyên niên manh xuân cát Nhật Hàn lâm lễ bộ đồng các đại học sỹ thần Nguyễn Bính phục soạn”. Quyển Ngọc phả cho biết Đình Sen Hồ được xây dựng vào cuối thế kỷ XVII hoặc đầu thế kỷ XVIII. Hiện nay, trước sân đình Sen Hồ là cổng đình với 2 cột đồng trụ 2 bên và phát triển ra 2 phía cổng là bức cánh phong, cổng phụ, lại cánh phong, tạo thành bức tranh hoành tráng tôn thêm vẻ tôn nghiêm của ngôi đình.

Cổng đình được xây dựng với 2 cột đồng trụ sừng sững, bên trên xây đắp thành hình ô đèn, mặt của các ô đều được đắp tứ linh, trên cùng đắp thành hình quả dảnh với 4 lá lật, tạo thành 4 con phượng ở 4 góc chầu ra 4 phía trông tuyệt đẹp, còn ở các ô cánh phong, kể cả mặt trong mặt ngoài, đều đắp phù điêu dâng đối 2 võ sỹ gác 2 bên cổng, rồi đến voi, ngựa chầu, hổ phục trông rất nghiêm. Phía trên tường các bức cánh phong, đắp rồng, phượng và nghê chầu đối xứng trông rất sinh động.

Từ khi tái lập tỉnh Vĩnh Phúc đến nay, trải qua 20 năm, đình

được trùng tu tôn tạo, khang trang nhưng vẫn giữ được vẻ đẹp cổ kính nguyên sơ như thuở ban đầu. Ông Hà Xuân Bang, người thôn Đồng Làng, xã Thái Hòa cho biết: “Sau khi tái lập tỉnh Vĩnh Phúc, được sự quan tâm của Đảng và Nhà nước, đặc biệt là Ủy ban nhân dân tỉnh Vĩnh Phúc, đình đã có hai lần được cấp kinh phí trùng tu. Lần thứ nhất là vào năm 2011, đình được hỗ trợ đầu tư kinh phí 50 triệu đồng để trùng tu một số hạng mục cần thiết chống xuống cấp; lần thứ 2 vào năm 2014, đình được nhà nước cấp 500 triệu đồng để trùng tu sửa lại toàn bộ các hạng mục do lâu ngày bị xuống cấp”.

Nhờ được gìn giữ và bảo tồn, đình vẫn còn nguyên án giang được sơn son thiếp vàng long lẫy. Ở trên cùng giáp trần chính giữa treo bức hoành phi với 4 chữ lớn được sơn son thiếp vàng “Thánh cung vạn tuế”. Ở 4 cột trụ treo 2 đôi câu đối có nội dung ca ngợi công lao của người được thờ. Đôi câu đối được treo ở 2 cột trụ phía trong chính điện khắc ghi: “Thần vũ uy nguy phù Việt địa trung hưng lợi lạc thánh văn dâng dâng chấn nam thiên thương đẳng tối linh”.

Ủy thể của thần trùng trùng
bao la phù đất Việt, đem lại sự
thịnh vượng vui vẻ cho nhân dân.

Văn của thánh lồng lộng
trong sáng khắp trời Nam,
xứng đáng là vị thượng đẳng
rất linh thiêng.

Đôi câu đối còn lại treo ở 2
cột trụ ngoài ghi:

“Cung trang thích phả niên
huy thế kỷ nhị Trưng tồn dã sử
Miếu mao sơn dung tượng ảnh
địa lân Tam Đảo tránh thân cư”
(Việc ghi chép lịch sử ở cung
đình này, về công lao của Hai
Bà Trưng còn tồn tại mãi mãi
với cỏ cây và lưu truyền trong sử
sách. Đây là nơi miếu đình thờ
các vị ở gần núi Tam Đảo là nơi
ở của thần mạnh mẽ nhất.

Trên ban tiền trước của thượng cung, ngoài việc trưng bày các đồ thờ cần thiết còn bày đôi ghế gỗ, 2 hạc gỗ châu đối diện nhau, cùng làm tôn thêm tính thần quyền của chốn đình trung. Ông Phạm Văn Hải, Chủ tịch UBND xã Thái Hòa, huyện Lập Thạch cho biết: "Việc bảo tồn bảo tàng di tích lịch sử văn hóa ở địa phương luôn được Đảng và chính quyền địa phương quan tâm. Chúng tôi đã thành lập Ban quản lý các di tích trong xã, trong đó mỗi di tích trong xã có một ban quản lý riêng. Xã Thái Hòa hiện nay có 6 di tích đình chùa, mỗi di tích có một ban quản lý riêng. Việc bảo tồn, bảo tàng đều có quy chế, các di tích ở trên địa bàn luôn được tôn tạo, tu sửa và được Ủy ban nhân dân xã đưa vào kế hoạch tu bổ hàng năm. Kinh phí để tôn tạo và tu sửa cộng đồng đóng góp".

Hàng năm cứ đến ngày 15, 16 và 17 tháng Giêng (âm lịch), Đảng uỷ, chính quyền, các ban ngành, đoàn thể và toàn thể nhân dân xã Thái Hòa lại tưng bừng mở hội khai Xuân để dâng hương, làm lễ cầu cho nhân dân địa phương được bình yên, ấm no, hạnh phúc.

Đình làng Sen Hồ là di tích văn hóa có kiến trúc cổ kính, có giá trị về khoa học nghệ thuật tiêu biểu, có tác dụng cho việc nghiên cứu kiến trúc cổ, điêu khắc gỗ, văn hóa dân gian. Chính vì thế, Đình đã được công nhận và xếp hạng Di tích lịch sử văn hóa cấp Quốc gia vào ngày 18-1-1993. ■